

6/10

Roman om svensk utrikespolitik

"Vårt nya Eden, paradiset för oss, Det fäste som naturen byggt sig själv Mot pester, smitta som mot krigets hot."

MEDESSA versader från Shakespeare inledes pseudonymen *Frank Burns Paradis för oss* (Norstedts, 13:50), enligt undertiteln "roman om Sverige under det andra världskriget". "Roman om Sverige", det är litet för mycket sagt. Inom den tid boken gäller — oktober 1939 — mars 1941 — presenteras man hastigt för ett antal politiker, journalister, förmodna affärsmän och lika sköna som lättfärdiga kvinnor samt framför allt för utländska diplomater. Utom politiken och societeten kommer skildringen inte; "folket" i enklare mening lysar med sin frånvaro. Sveriges läge och politik står i förgrunden; nästan alla samtal gäller problem som vår hållning till Finland under vinterkriget, Hitlers planer på angrepp, den norska transiteringen, vare sig dessa samtal förs i statsrådsberedningen eller på utländska beskickningar eller på tillställningar hos skeppsredare Segelgren. Ett par gånger får läsaren följa med till London och Berlin och får till och med träffa en dystert skrånande Hitler. Skall man tala om en huvudfigur är det den unge tjänstemannen vid brittiska legationen Frederick Bancroft, i åtskilligt misstänkt lik den under kriget populära Peter Tennant.

Boken är en nyckelroman, såvida uttrycket kan begagnas då personerna är så lätt igenkännliga som här i regel är fallet. Statsminister Per-Olof Pehrson är Per Albin Hansson, utrikesminister Anér är Sandler, den senare utrikesministern baron Brettner är Günther, finansminister Blixén Wigfors, den tyske ministern von Stein zu Stein prinsen av Wied osv. Personer som deltog i det s. k. sällskapslivet under krigsåren kan sannolikt översätta namnen även på en hel del av de mindre framträdande figurerna.

Några teckningar av personer och händelser är välgjorda och verkar initierade. Bilden av Sandler, exempelvis. "Knappt fem fot lång, med en tunn, bräcklig kropp och ett brunhyllt ansikte. Huvudet var kalt utom det svarta, lite stripiga håret kring tinningarna

och i nacken. Han stod där utan att säga något och med blicken riktad mot golvet. I ena handen rullade han en cigarett... Utrikesministern höjde blicken, och när han smålog förändrades hela hans uttryck. Det lyste till i hans intelligenta ansikte och ögonen glittrade nästan pojaktigt under de buskiga ögonbrynen." Om hans uttalanden säger den brittiske ministern: "Själv säger han inte mycket. Ja, det vill säga, talar gör han visst, men när jag kommer hem och ska skriva rapport efter ett samtal med honom, sitter jag ofta och vänder på hans fraser. De ser ofta ut att betyda någonting precist, men så upptäcker jag att de lika väl kan tolkas på motsatt sätt." På en person som alltid beundrat det ungdomligt levande hos Sandler och pinat sig igenom hans prettiöst tvetydiga anföranden verkar den lilla karaktäristiken tilltalande.

Episoden då Per-Olof Pehrson funderar på vad han skall säga i sitt nästa tal och med oro tänker på vad den oberäknelige finansministern kan ha i sinnet ger likaså stark illusion. Har Pehrson kanske någon gång anförtrott sina svårigheter till romanens författare?

Men — tänkte Per-Olof Pehrson olustigt — problemet fanns kvar. Var det nu verkligen så, att de sociala reformerna skulle avbrytas? Det obehagliga var att finansminister Blixén ännu inte sagt vad han tänkte föreslå i sin nästa budget. Blixén talade sällan om i förväg vad han tänkte göra. Och sanningen att säga kom det egentligen aldrig till en verklig diskussion av budgetförslaget i statsrådsberedningen. Försökte man med en fråga, var Blixén vips färdig med ett svar. Pehrson kunde se honom, när han hastigt strök tillbaka den blonda luggen från pannan och sedan fytrade av en replik så snabb, så pilvass, att man aktade sig för att fortsätta debatten. Om man bara kunde tala med Blixén på tu man hand! Hur många gånger hade inte Per-Olof Pehrson försökt att få i gång en kamratlig, en gemytlig diskussion, en sån där pratstund som Per-Olof så mäterligt behärskade. Men nej. Blixén rökte inte och drack inte och satt aldrig stilla. Han var som kvicksilver.

Det är på pricken, tycker den som några gånger sett de båda herrarna i aktion. Men med några väl utformade notiser av detta slag är behållningen av boken nästan slut. Enligt ryktet har författaren intagit — och intar

kanske fortfarande — en framstående ställning i det offentliga livet. Det är möjligt — att hans reflexioner i det hela är banalt välsinnade kan inte innebära någon dementi av ryktet. Viktigare är att romanen är okonstnärlig och obetydlig, med kvickheter av den art som framtvingar ett generat skratt då de sägs vid ett middagsbord, och vid läsningen en gäspning.

I slutet av boken blir författaren eftersinnande. Det är inte

någon utformad politik, inte någon "svensk linje" som höll oss utanför andra världskriget, utan ett gott läge och rena tillfälligheter. Skall vi ha samma tur, skall vi föra samma passiva politik i fortsättningen?

Det är detta som är Neutralitets problem. Att man tar det tillfälliga för varaktigt. Att man inbillar sig att den svenska linjen eller neutraliteten är eviga begrepp, som består av egen kraft. Att man stelnar till så att man inte ser när neutraliteten har blivit en fara. Det kan gå fort, nog...

Någon vill kanske tala om neutralitetens tragik. Men i och för sig ligger det ingenting tragiskt i en inställning som är betingad av en klok avvägning av yttre fakta. Det kan hända, att världspolitikens mekanik... även efter kriget kommer att låta Sverige vandra vidare på neutralitetens ensliga och slingrande stig.

Det tragiska vore, om detta skulle komma att sätta sin prägel på den svenska karaktären. Om ett av naturen handlingskraftigt folk som det svenska skulle acceptera passiviteten och isoleringen som livsprincip.

Så funderar författaren, någonstans emellan isolationism, alliansfrihet och Atlantpakt. Det är i enklaste laget.

HERBERT TINGSTEN